

lijk geleerd. Al
oor een vrij-uit
zijn vervangen,
3:26 in parrho-
en niet in een
door God vrij-
niet gebonden
ch werd, is in
K. S.

ELIJK LEVEN

zijn gemeente,
zijds voor
en enkele
rboven-
ronaan-
ter: „Wil haar
door Chris-
zijn kerk,
pelijk afgelegde
kelijke vereeni-
meer van haar
niets meer van

te schrijven aan
bevolen met de
gt te zijn, dan
nemen”.
en na een jaar
we temeer de
eekertj en tegen

schrijft, dat het
de zaak „niet
zich tegen zulke
t hij mij voort-
ders rekent. Ik
at hun dominee
ezen.

eformatie” ging
achts wie meent,
n blijven.
et kwaad. Aan
t loon voor hun
nd.

een heilige daad
op 4 April 1948.
ij, uit denzelfden
25 Sept. 1948
y de vrijmaking
kerken te moe-
en hebben er
ij en misbegrip

lijk, dat thans,
stel nog schijnt
t: niet zich zelf,
dig weerhielden.
En hoe hij ons
der-groep” ver-
EN in den mond
K. S.

opgemerkt aan-
jk, o.a. aan den
ssie der uitdrij-
moet heengaan,
let voor vast en
strijd acht met
nu vol, dat hij
nuleering ik be-

rd kunnen laten,
heid, die ik hem
ingrijpend was,
le van de lezers

Ridderbos' syno-
cken heb ik aan-
geven. Ze ver-
isse voorbeelden,
ij om, wat door
als van nummer
Vezep geschreven
schreef het mij
t ik zelf van de
rwees ik in „De
waar het stond,
officieel aan mij

z. een uitspraak
n betwist besluit
bondig gehouden
kerk en IEDER
kerkverband als
t hij dit om der

conscientie wil niet te mogen doen, omdat hij ze
met Gods Woord in strijd acht.... DAN ZOU HIJ
UIT HET KERKVERBAND MOETEN TREDEN. Maar
IN het kerkverband BLIJVEN en synodebesluiten niet
als bindend erkennen is innerlijk tegenstrijdig”.

Over deze kerkrechtelijke ketterij, dit advies-tot-
scheurmaking, (want het houdt in, dat men dadelijk
weg moet loopen als men een besluit niet in over-
eenstemming met Schrift en belijdenis en K.O. acht) heb
ik met de heeren van de commissie, wier handelingen,
hoe krom ook, goedgekeurd zijn, uitvoerig gecorrespon-
deerd. Men kan het nalezen: „De Waarheid Luistert
Nauw”. De heeren Ridderbos, Polman, Nauta, Harren-
stein, Milo, Hummelen, Zuidema hebben hun beschou-
wingen niet teruggenomen. En ik heb de mijne gehand-
haafd, gelijk ik het nog vandaag doe, want ik geloof
dat de mijne gereformeerd is, en die van deze heeren
ongereformeerd. Ik geloof tevens, dat ze zich een tikje
schamen over hun woorden van destijds, vanwege de
gevolgen, terwijl ze praktisch er nog naar handelen.

Als dr Ridderbos soms wil, dat wij stukken verhan-
delen, dan verklaar ik me bereid, hier de correspon-
dentie van a tot z af te drukken op het quaestieuze
punt, onder belofte, er geen letter aan toe te voegen,
mits hij belooft, dan ook die citaten in zijn blad af
te drukken.

Tenslotte volgde hier onderstaande verklaring, geda-
teerd 6 April 1949, ondertekend door vier kerkeeraad-
leden van den Kamper kerkeeraad, onder wie een pre-
dikant (de namen mogen zoo noodig genoemd worden),
van den volgende inhoud:

dat op een vergadering van den kerkeeraad in de
grote zaal aan de Burgwalkerk 1944, waar een viertal
afgevaardigden van de synode kwamen spreken over
het bekende onderwerp, dr Den Hartog minstens tot
twee maal toe letterlijk heeft gezegd: dat wanneer wij
de bindende beslissing omtrent het houden voor weder-
geboren niet konden aanvaarden, voor ons maar één
weg openstond: dat wij eruit gingen. Daar was — zoo
vervolgt het stuk — daar was bijna voltallig de geheele
kerkeeraad, zoowel predikanten, ouderlingen en diakenen
aanwezig, zooals deze in den ongedeelde toestand be-
stond.

Zulke kerkrechtelijke onzin werd destijds niet alleen
ruwweg gezegd, doch ook welbewust in officiële
„handel” (!) geschreven. Als ds v. Dooren lust heeft,
nog eens water naar de zee te dragen, door het citaat uit
den brief der commissie mij te zenden, ik zal het met
genoegen publiceren. Dr Ridderbos moest nu maar
eens ophouden, vlak voor zijn afscheid den indruk te
vestigen als zou te loochenen zijn wat vaststaat.

K. S.

„Waar, Verstandig, Perfide” en „Trouw”

„Trouw” van 23 Juni bevat een hoofdartikel „Waar,
Verstandig, Perfide”. Onderwerp: Engeland heeft eerst,
in 1945, uit eigenbelang Nederland de das omgedaan
„bij de uitpluivering van Indonesië sinds 1943”. De
positie is gebroken. Nu komt een pleister op de wonde.
Want met een gemak, dat aan schuldbelijdenissen op
een house-party (!) denken doet, gaat nu een engels-
che stem (The Economist) schuld belijden, Maar, roept
Trouw uit, wat hebben we er nog aan? Niets! Want de
schuldbelijdenis is mosterd na den maaltijd. De schuld-
belijdenis kan niet meer de strekking hebben, dat er
een bekeering komt. De schuldbelijdenis komt niet, als
er voor Engeland nog een mogelijkheid bestaat, om b.v.
door een veto de dwaze politiek der Amerikanen, de
rudelooze inmenging van de Unie en de eigen zonden
nog een beetje goed te maken. Neen, in die periode
zwijgt Engeland. Dan komen er hoogstens enkele sym-
pathieke woorden, waarvan de engelsen, als het pas
geeft, ook zoo het geheim weten. Maar met betrekking
tot de kern der dingen zwijgen de engelsen. En zijn
zij niet thuis. De schuldbelijdenis komt, als de feiten
voldongen zijn. En om zulke dingen nu noemen velen
Engeland het perfide Albion. Het perfide is dat de
engelsche erkenning, dat Nederland een goeden staat
opgebouwd heeft, komt op het oogenblik, dat de engels-
che politiek dien staat verguisd heeft. Engeland
spreekt thans een paar ware en verstandige woorden,
maar de ware en verstandige woorden worden gezegd
als het voor Nederland te laat, en voor Engeland pre-
cies op tijd is. De ware en verstandige dingen worden
gezegd, zoo, dat zij niet de nederlandsche, maar de
engelsche politiek in de kaart spelen.

Dat staat allemaal in „Trouw”; we citeren vrijwel
naar de letter.

Kan „Trouw” nu nooit begrijpen, dat wij precies zoo
denken over de meerderheid van de anti-revolutionaire
knechten eener schandelijke synodale politiek? De
meerderheid der anti-revolutionaire menschen hebben
eerst in 1944 met behulp van dwaze rapporten, en on-
gepaste vragen, en de waarheid geheel op haar kop
zettende briefjes van Grosheide¹⁾, een groep van men-
schen, die aan het anti-revolutionaire en christelijke
leven mede leiding gaven, en dit naar hun beste weten,
de das omgedaan, in den naam des Heeren. Hun positie

¹⁾ Denk aan diens brief aan de Waagmeester: dr Gros-
heide begrijpt van Greijdanus geen zier.

als toegang-hebbende tot het geloovige volk dacht men
te hebben gebroken. Nu komt er een pleister op de
wonde. Een onzedelijke vervangingsformule: waarmee
de vragenstellerij aan Greijdanus en Schilder, wat ieder
controleeren kan, veroordeeld, en de vraagen als dom,
dom, dom zijn gebrandmerkt (en het volhardend daarbij
dus als slecht). Met een gemak, dat aan de house-party
van Bloemendaal-Bonda en van Oosterbeek-Bonda
(resp. 1944 en 1948/9) herinnert, worden schuldbelij-
denissen op touw gezet, b.v. van te eng binden, die men
evenwel dadelijk weer inslikt, als de stellers van die
vragen, en de auteurs van die tegenstrijdige rapporten
maar even zuur kijken. Een „engelsche” stem, diebaar
als Toornvliet spreken, en gemoedelijk als Volten pra-
ten kan, laat zich even hooren. Maar je kunt, zeg-
gen de sprekers zelf, zoowel het ééne als het tegen-
overgestelde andere concludeeren, terecht, terecht
het één zoowel als ’t ander. Een voorstelletje Amersfoort,
gaat thans bij de synodocratische kerkeeraadscolleges
rond, en dan een, dat den heelen handel buiten contro-
le plaatst. Achteraf gaat men een rapport indien-
nen over de vraag, of het kerkrecht zoo wezen mag,
als ze het alvast tegenover ons hebben „toegepast”,
toen het een wilde improvisatie, tegen de eerlijke af-
spraken der K.O. ingaande, was. Noch het eene
noch het andere kan intusschen de strèkking hebben dat er be-
keering komt; want men laat de wetjes allemaal
staan. Een synode kan evenmin schuld belijden als The
Bank of England. De schuldbelijdenis-allüre kwam niet,
toen het nog tijd was; en een schriftelijk antwoord
van Ridderbos op vragen kwam niet, toen hij de kans
kreeg met ons te spreken. Er kwamen hoogstens enkele
dierbare woorden waarvan Ridderbos en Toornvliet
ook zoo het geheim weten. Maar met betrek-
king tot de kern der dingen zwij-
gen de Ridderbessen, de Toornvliets, de
Volten, de Oosterbeekse conferenties, die er ette-
lijke zouden moeten zijn naar eigen zeggen, en met
twee geëndigd zijn. „De Strijdende Kerk”-dierbaar-
heden komen als de feiten voldongen zijn, maar met
betrekking tot de kern der dingen geeft niemand
thuis; en wie vraagt: bét u thuis, die heet een weige-
raar van samenspreking.

En om zulke dingen nu, die in dit jaar in grootschen
opmaak in „Den Haag” zullen worden gerepeteerd,
naar aanleiding van een voorstelletje-Amersfoort, re-
dacteur een dr Ridderbos, noemen wij nu die heele
actie perfide, en achten de „ware en verstandige wor-
den” der A.R.-leden in meerderheid over ons niet-
revolutionair-zijn nadat diezelfde meerderheid ons
kalm als revolutionairen liet wegsehlden door den
Prime Minister, perfide.

Als „Trouw” zijn eigen lezers-in-meerderheid even
critisch bekeek als Engeland, zou het minder over ons
zuchten, maar eens schrikken van de perfidie, die
wij noemen ethisch conflict.

K. S.

Het apostolaat

Het is een eigenaardig verschijnsel, dat de voort-
gaande reformatie op zooveel tegenstand stuit. Men
kan met Prof. Veenhof in Dienst ten volle accoord
gaan in zijn dringenden oproep tot puurheid en waar-
heid bij den voortgang. Inderdaad, de dingen verloo-
pen wel eens te glad volgens de plannen, zonder dat
ons hart zich van stap tot stap bekeerde van eigen
zonden, speciaal van die van de verantwoordelijkheid
voor den naaste bij elke verbreking van tot dusver
bestaand verband. Maar toch staat daar evengoed
tegenover de zonde van het langer talmen dan ge-
oorloofd is ten aanzien van het eigenlijke doel, dat
tot dusver in de samenwerking werd nagestreefd. En
is deze zonde minder groot dan de eerstgenoemde?

Als we met name in den strijd voor de reformatie
van de Christelijke School eerst zullen moeten af-
wachten of het op bepaalde punten in
het onderwijs spaak gaat loopen, ofschoon de
grondslag der samenwerking door de Kerkscheuring
door één der partijen onder het gebouw vandaan is
gewrikt, dan geloof ik, dat we niet handelen zooals
wij dat behooren te doen. Ik laat nu terzijde den
onontkoombaren elsch, dat in een dergelijk geval onze
ouders moeten weten waarom het gaat, dat spreekt
vanzelf. Maar dat is tenslotte in de eerste plaats een
zaak van methode. Het is géén zonde als ouders, die
zien aankomen, dat hun kinderen in een verkeerde
richting worden onderwezen en niet in aanraking kom-
men met den rijkdom der Kerk in haar concrete be-
staan, bij de schoolvereniging gaan aankloppen om
vervulling van hun rechtmatig verlangen. Integendeel,
die ouders handelen slechts in overeenstemming met
den eed, dien zij aflegden bij den Doop hunner kinde-
ren. Is het zonde, dat zij niet zoo lang kunnen wach-
ten tot uitgerend alle ouders den nood hebben ge-
zien? Of ook willen zien? Al ligt het natuurlijk
óók op hun weg, waar zij kunnen, dezen nood elkan-
der op de ziel te binden.

Intusschen is het in vele gevallen zoo moeilijk onze
eigen menschen uit hun rust te krijgen. De zoolang
geproptegede instituten van school en partij hebben
bij velen altijd nog zulk een vrouwenklank. En
dan komt daar ook nog dikwijls bij het gevoel van

De verkiezing

Toen dominee 's morgens de consistoriekamer bin-
nenkwam, groeften hier en daar een paar broeders bij-
een. Drie van hen hadden kennelijk zorgen en wissel-
den die in het gesprek vlijtig uit. De herder en leeraar,
met een lied in het hart op den moelen Zondagmorgen
kerkwaarts gegaan, voegde zich bij hen en vroeg wat
voor redenen zij onder elkander verhandelden?

Tja, er was onrust in de gemeente. Dominee wist dat,
maar vroeg, of er dan ditmaal wat bijzonders was. Want
van onrust op zichzelf was hij niet zoo bang. Hij had
den tijd gekend, dat er in zijn nette gemeente nooit on-
rust was. Over niets en over niemand. Alles was netjes,
alles was rustig. Een beste gemeente, zelden ze toen. En
dominee oogste er den lof van. En beroepen. Omdat
alles zoo netjes was. En zoo rustig. Zoo'n beste ge-
meente. De torenklok liep netjes op tijd. En de klok
luidde op tijd. En de dienst begon altijd op tijd. Alles
op tijd. De menschen vonden het goed zoo. Maar de
preek was nooit op tijd. Dat vonden de menschen ook
goed. Dat gaf rust. Dat was echter anders geworden.
Omdat dominee anders geworden was. Omdat dominee
ontdekt had, dat de Schrift wél op tijd is. En daar had
dominee de preeken naar geregeld. Toen waren de
preeken op tijd. En daar was nu de onrust van geko-
men. En de ongerustheid van de broeders. De preeken
van den laatsten Zondag, die hadden het 'm gedaan.
Een van de broeders zei: we raken nog menschen
kwijt, dominee. En dominee antwoordde: afwachten.
Maar een tweede broeder drong aan: dominee, we
raken nog menschen kwijt, die wij niet graag zouden
missen. Waarop dominee zoo lang z'n neus weg vroeg:
of er dan misschien ook nog waren, die zij wél graag
zouden missen?

De broeders zwegen.

Daarvan hadden ze niet terug.

Maar dominee ging door. En vroeg aan de broeders,
of de uitverkiezing van hen uitging? Of dat de HEERE
dat uitmaakte, wie in de gemeente mochten blijven en
wie tot de gemeente mochten worden toegedaan? En hij
heeft den broeders gezegd, dat het wel eens zou kunnen
gebeuren, dat mannen, die geacht werden pilaren te zijn,
zich aan het Woord stootten en dat hooren en tolle-
naren hun leeggekomen plaatsen zouden innemen. En
hij heeft de broeders vermaand, dat ze maar goed moes-
ten luisteren of het Wóórd gebracht werd. En dat ze
het maar aan den HEERE moesten overlaten voor wie
dat Woord een reuke des doods ten doode en een reuke
des levens ten leven zou zijn. Meerderen knikten toe-
stemmend. Over de verkiezing hadden ze nog nooit zoo
„op tijd” hooren spreken.

„Tijd” zei een diaken, die altijd erg op tijd was.

Dominee was dien morgen op stoel óók op tijd.

D. E. C.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

verantwoordelijkheid, dat men ten aanzien van zijn
vroegere mede-leden heeft. Moeten we onze vroegere
broeders en zusters nu maar heelemaal aan hun lot
overlaten?

Deze laatste vraag appelleert op het eerste hooren
toch even op het geweten. „Laat uw licht schijnen
voor de menschen.....” heeft onze Heiland Zelf ons
geboden. Toch moeten we hier voorzichtig zijn.

Hier komt allereerst de vraag op, of wij de Chris-
telijke School daartoe hebben opgericht, opdat wij
daarmee een getuigenis zouden geven aan anderen.
En dan is het duidelijk, dat dat niet het geval is. Ze
zijn door onze vaders opgericht voor onze kinderen,
om die op de school te laten onderwijzen in hetgeen
hun Heiland gebiedt, dat de school zal onderwijzen.
De Christelijke school is het antwoord van onze va-
deren op de eischen, die de Heere hun stelde bij den
Doop hunner kinderen.

Maar, zeggen velen, behoeft het eene nu het andere
uit te sluiten? Kunnen ook niet andere kinderen dan
de onze op de Christelijke Scholen worden toegelaten?

Deze vraag valt maar niet zoo zonder meer met ja
te beantwoorden. Het zal de vraag zijn of wij onze
kinderen zullen mogen blootstellen aan de gevaren
van den omgang en het milieu van deze andere kin-
deren. Mijn ervaringen ten aanzien van dit punt zijn
niet erg moedgevend, noch ten aanzien van onze kin-
deren, en evenmin ten aanzien van de andere. Persoon-
lijk heb ik nimmer gezien, dat een kind van andere
ouders door de school voor de Kerk werd gewonnen.
En ik stel met nadruk de vraag, of wij wel goed over-
wegen, of de school haar doel niet voorbijschiet met
het opnemen van zulke kinderen. En daarnaast ook
de vraag, hoe het toch komt, dat zulke ouders toe-
gang vragen tot onze school, zonder blijkbaar verlan-
gen te koesteren naar de gemeenschap der Kerk. Is
dan het onderwijs wel echt-Christelijk? Is het dan
wel zoo, als Gods Woord het ons gebiedt? Hoe kan
het dan toch bestaan, dat andersdenkenden dit on-
derwijs voor hun kinderen begeeren, ofschoon het
Woord der Schrift hen zelf niet tot gehoorzaamheid
brengt?

En daarmee keeren wij tot de hoofdzaak terug. Het

gaat in de eerste plaats om onze kinderen. Maar ook tegenover hen geldt, evenzeer als tegenover andere, het zooveel genoemde gebod van onzen Heiland: „Laat uw licht alzo schijnen.....". Maar wat voor een licht is dat? Is dat niet het licht van Zijn Woord? Of zou het U Uw kinderen, en eventueel ook andere willen afschepen met onze ervaringen, onze gedachten en woorden en daden, waarvan wij bij de lezing van de Schrift hoe langer hoe meer afschrik krijgen? Zullen wij niet het loutere Woord Gods doorgeven?

Zelfs al spreekt men in dit verband van „getuigen" dan is dat in de Schrift maar niet het komen aandragen met eigen geloofsbevindingen! Dr Schippers zegt in zijn dissertatie, p. 200: „In de kerk onder het kruis zijn het de getuigen van Jezus, die in haar profetische prediking de wereld schuldig stellen om haar ongehoorzaamheid".

P. 203: „De getuigen komen niet voor den dag met hun gebreken, hun dwaasheden, hun opvattingen, hun inzichten, maar met het relaas van wat zij hoorden en zagen. De getuige verdwijnt geheel achter de geschiedenis, die hij vertelt".

En daarom komt het aan op het licht. Dat vergt van onze Christelijke School den stijl van het Woord. Dat is alleen voor onze kinderen heilzaam. En eventueel ook voor andere.

Ook hier doet schade de tegenwoordige, vooral in den linkervleugel van de synodocratie gangbare „apostolaatsgedachte". Meestal heeft die met het Apostolisch getuigenis weinig te maken, en is het getuigenis voorzichtig aangepast aan wat men denkt, dat den „andersdenkende" (?) zal treffen, zal trekken of zelfs aantrekkelijk zal zijn voor hem. Dan past men eerst eigen levensstijl maar eens „moedig" en „fink" aan bij den zijnen, U kent dat wel. Om dat te kunnen rechtvaardigen is ons niets te dol. Wat men verlaat is onderwetsch, niet meer van dezen tijd! Daarbij krijgen de vrijgemaakten een lik uit de pan, die immers

niet de „bewogenheid" kennen, die zij kennen — het gewone verwijt, dat de secte doet aan de Kerk. Ook in de dngen van de Geelkerken-beweging was de „religieuze warmte" te vinden bij de menschen van „Woord en Geest". (Zijn het voor het meerendeel trouwens niet dezelfde menschen?) Hetzelfde geldt natuurlijk het voorgelicht, al wordt dit begrijpelijkkerwijze met wat meer égarde behandeld, lees: voorzichtig genegeerd: de materiele nalatenschap is ten slotte niet te versmaden, d.w.z. niet de geschriften — wij gaan met den tijd mee, en zijn het in het algemeen vrijwel eens met het laatste in het buitenland verschenen boek, — maar de rest. Daarop maakt deze groep gaarne aanspraak met een keur van orthodoxe motiveringen uit de garderobe van hun rechtsche kerkgenooten.

Het is echter duidelijk, dat zulk een levensstijl geen werfkracht kan bezitten. Zulks zal de wereld niet door hebben, denkt U! Deze incognito-apostelen! En wat brengen ze? Is dit het licht, dat de Heiland heeft geboden te laten schijnen? Het is slechts een klein, flakkerend schemerlichtje, het „persoonlijk" getuigenis, lees: het getuigenis van Zijne Excellentie de Persoon, in alle ootmoed (deemoed?) voorwaar, ontdaan van alle chauvinisme van kerk, belijdenisschriften, traditie en geschiedenis. „Dat doet er alles zoo weinig toe, weet U". En om dat lichtje, dat ook een theelichtje kan zijn vanwege de gezelligheid, hurkt dan heen de keur van de intellectuele élite, in conferentie bijeen. Sfeer! Als nu onze Christelijke school vanwege „het apostolaat" zich niet tot den echt-Christelijken stijl, dat is, dien van de Kerk, laat reformeeren, maar rustig blijft aanpappen met de vreemd-gewordenen, die hartstoechtelijk begeeren nog vreemder te worden, wat komt er dan terecht van dit „apostolaat"? Alleen maar schade voor onze kinderen en voor de toekomst der Kerk. Naar binnen en naar buiten!

D. J. B.

Wat heeft de schilderkunst ons te zeggen? ¹⁾

In „Federatie", ²⁾ het orgaan van de Nederl. Federatie van beroepsverenigingen van kunstenaars, No. 3, 1947, kan men lezen, hoe ruim 300 kunstenaars een manifest onderteekenden, waarin zij als „kunstenaars" stelling kozen t.a.v. de vraag, of het gebruiken van geweld in Indonesië geoorloofd is. Zij achten het n.l. „als hun onafwijzbare plicht, stelling te nemen tegen de door de Nederlandsche Regeering bevolen militaire geweldpleging in Indonesië".

De kwestie op zichzelf interesseert ons hier niet, doch wel het volgende uit het manifest: „Er van overtuigd, dat het niet de eerste maal zou zijn, dat de dragers en behouders der culturele waarden intuïtief helderder en verder zagen dan politici en militairen, bezegelen ondergeteekenden hun collectief en krachtig protest en hun elsch tot onmiddellijke stopzetting der militaire acties in Indonesië met hun respectieve handteekeningen".

Het symptoom is belangrijk, dat hier kunstenaars als cultuurdragers naar buiten treden en zich den profetenmantel omhangen door te veronderstellen, dat zij intuïtief en helderder zouden zien dan politici en militairen. Nu zou het zeer interessant zijn om te weten, hoe de ruim 300 onderteekenaars politiek gegroepeerd zijn, ook al wordt er verzekerd, dat onder hen vele politieke en godsdienstige verschillen zijn.

Verder zou het van het grootste belang zijn te weten, of b.v. geen enkele van de onderteekenaars lid is geweest van de „Kultuurkamer". We zouden dan n.l. zeer twifelen aan hun „intuïtieve helderheid".

Slechts een nadere kennismaking zou uit kunnen maken, of nu waarlijk de profetenmantel al die onderteekenaars past, afgezien nog van hun „kunstenaar" zijn en het daarbij aan bevoegden overlatend, om te beoordeelen, of alle onderteekenaars nu wel politiek onbevooroordeeld zijn.

We raken hier problemen van diepgaande strekking, die de plaats, die de kunstenaar in de samenleving inneemt, raken.

Over de oplossing dier problemen zijn wij, daar waar de kunstenaar zich aan Gods Woord gebonden weet, niet in het onzekere. Aan Gods Woord zal echter het overgrote deel der kunstenaars zich niet gebonden weten, dat blijkt ook uit het manifest geenszins, daar is sprake van een intuïtief en helderder zien volgens hun kunstenaar zijn, een verlichting van hogere orde, hoe sceptisch wij ook daar tegenover mogen staan. De manifestanten betitelen zich als cultuurdragers, in het midden latende of de bepaalde aspecten der cultuur, die zij vertolken, positief dan wel negatief zijn. Er zijn profeten en leugenprofeten.

Een bepaald facet van een cultuur vertolken is nog

wat anders dan een cultuur kennen en overzien. De profet, een cultuur naar zijn aard kennende, legt haar feilen bloot en roept tot bekeering. Hij is spreekroep Gods, kondigt zijn oordeelen aan, scheldt, hekelt, tast aan in heilige verontwaardiging, soms ook bijtende met ironie.

Zeker zijn er kunstenaars, die sociale misstanden in hun werken hekelen en daar zelfs hun program van maken, denken we maar aan Hogarth, Käthe Kollwitz, Steinlen, Forain etc., ze zijn echter niet daardoor kunstenaars, noch heeft hun werk door de sociale strekking ook maar eenige meerdere kunstwaarde.

De 300 manifestanten zijn niet allen beeldende kunstenaars en we moeten ons wel afvragen, of dat intuïtief en helder zien nu wel geldt voor beoefenaars van het geest niet welken vorm van kunst dan ook, filmkunst, danskunst, letterkunde, toneel, toonkunst.

We bezitten in Nederland een ontstellend aantal kunstenaars, of wat zich zoo noemt. Aan intuïtief helder wetend geen gebrek. De 300 is er nog maar een klein groepje onder.

Denk nu niet, dat bovenstaande maar een grapje is, geen verband houdende met ons onderwerp. Het gaat er toch om, welke plaats de kunstenaar in de samenleving inneemt. Is hij altijd cultuurdrager, kunnen we op zijn intuïtie vertrouwen?

Piet schildert altijd stillevens, Jan paddestoelen, Harry dans in een ballet; mogen we verwachten, dat door hun zielen waait de wind van het eerste Pinksterfeest, waardoor zij spreken met misschien vreemde tongen, maar profetisch?

We lazen onlangs nog in een voornaam dagblad, dat het ballet eigenlijk als hoogste cultuuruiting van een volk beschouwd moet worden. Naar die maatstaf gerekend, zouden balletdansers dan wel in de eerste plaats in aanmerking komen, om bij twijfelgevallen een oplossing aan de hand te doen.

In „Eeuwig en eindige waarden in Kunst en Leven" van H. O. Verkruijsen (1947) lezen wij op blz. 310: „De Kunstenaar is een „geroepene", in hoogsten aanleg is hij, op zijn wijze, profet, d.i. de mensch, uit wien het hoogere, het absoluut-hogere, het Goddelijke woord spreekt. De „stem" der oneindigheid drijft den kunstenaar tot zijn zelfopenbaring: hij volgt de innerlijke stem, die hem roept en leidt, veelal zonder zijn eigen grootheid te verstaan en zonder zich bewust te zijn, wat hij voor anderen beteekent".

Voorzichtigheidshalve voegt Verkruijsen er echter aan toe: „De kunstenaar in de zuiverheid van het begrip komt echter niet voor".

Met dit laatste zullen we wel heel erg rekening moeten houden en ook met het feit, dat de kunstenaar „op zijn wijze" profet is.

Het gaat volstrekt niet aan, om in iederen kunstenaar iemand te zien, die in verwarde politieke, maatschappelijke, of welke situaties dan ook, een verlossend woord zal spreken, laat staan een oplossing te eischen!

Wij hebben te luisteren naar hetgeen hij „op zijn wijze" te zeggen heeft in kleur, in toon, in beweging. Waarbij wij als steevaste maatstaf het Woord Gods

PSALM 5 : 9-13

(vertaling N.B.G.)

Leid, HEER, om hen, die mij belagen,
mij toch door Uw gerechtigheid;
maak mij Uw effen weg bereid.
Doe hen, die zoo mijn ziel bejagen
hun oordeel dragen.

Niets is betrouwbaar in hun monden,
hun binnenste 't verderf ten deel,
een open graf is mij hun keel.
Doe, die met gladde tong mij wonden
toch naar hun zonden.

Laat door hun eigen raad hen vallen.
Doe hen toch boeten, o mijn God,
want hoe weerspanning is hun spot.
Maar die U zoeken prijzen allen
Uw welgevallen.

Die bij U schuilen zult Gij schragen,
zij juublen altoos tot Uw eer,
wijt Gij d' oprechte zegen, HEER.
Een schild is om hem al zijn dagen
Uw welbehagen.

A. v. B.

aanleggen en alles wat daarmee in strijd is afwijzen.

Bij wijlen kan de kunst profetische allure hebben, doch niet alle kunst is profetisch, dit te willen volhouden is een ontkennen van de gradaties in het persoonlijk kunnen van den kunstenaar en de vele nuances, waardoor een bepaalde kunstuiting zich openbaart. Gradaties, die voeren van de scheppingen van een Rembrandt naar de middelmatige producten van sommige der manifestanten.

Er is steeds weer de betreurenswaardige fout de Kunst, gemeten aan haar hoogste uitingen en dan nog als een complex, te verwarren met den kunstenaar als individu.

Er is geen zekerheid of een hedendaagsch kunstenaar in de toekomst als kunstenaar zal blijven gelden, er is geen enkele zekerheid omtrent de plaats, welke hij dan in zal nemen. Ook in dat opzicht leunen wij op een rietstaf. Bij de kunstenaars is er de neiging, afgaande op het vage hoogere, dat zij in zich weten, zich van alle banden ontslagen te voelen.

De Christenkunstenaar zal zich in zijn werk gebonden weten aan de normen door Gods Woord aan hem gesteld. De Christenkunstenaar voelt zich, om met Henk Krijger te spreken „in het klimaat van de neutrale kunstenaarswereld niet thuis".

Hij zegt in het hiervoor al aangehaalde artikel in „Ontmoeting" dingen, waar wij gaarne de aandacht op vestigen, omdat maar zelden een Christenkunstenaar zich uitspreekt over de plaats, die hij tusschen zijn medegeloovigen inneemt.

De denkbeelden, die ten onzent heerschen over beeldende kunst, vragen dringend om herziening. Calvijn heeft zich weinig bevredigend over dit onderwerp uitgelaten en de opvattingen van A. Kuiper zijn sterk aanvechtbaar en verouderd.

Wij missen den geschoolden theoloog, die met voldoende kennis de vele hangende problemen aandurft, maar..... geen aesthetica in abstracto!

Steeds weer zijn wij aangewezen op wat andersdenkenden daarover publiceren en eigenlijk lijden kunstenaars van Christelijken huize nog steeds onder wat Calvijn en Kuiper over kunst geschreven hebben in abstracto, zonder voldoende kennis te hebben van uitingen der beeldende kunst.

Door andere oogen bezien, krijgen wij hun ideeën voorgezet als een afspiegeling van wat bij ons de opvattingen over Kunst zouden zijn. Steeds weer leest en hoort men de klacht, dat er geen Christelijke kunst is, alsof er wel een humanistische, theosofische, Katholieke, Bhoeddistische, Mohammedaansche kunst zou bestaan.

In „Nederlandsche aesthetica in de negentiende eeuw" van Dr H. van der Grinten, 1947 blz. 2188 lezen wij: „Evenmin als het Calvinisme scheppen Byzantium en Rome, schept het oude geloof een stijl. Doch het Calvinisme wenscht stijlloos en in zuivere spiritualiteit te verkeeren, omdat met het begrip van den godsdienst ook het begrip van de kunst een grondige verandering heeft ondergaan. En in zooverre pleit, anders dan Kuiper betoogt, het ontbreken van een eigen of niet eigen stijl wel tegen den kunstzin der Calvinisten".

Als men zegt, dat de vrijmaking van de kunst van de banden der kerk door de Reformatie hetzelfde beteekent als het zenden van Hagar door Abraham in de woestijn, dan begaat men een historische onjuistheid. Ook al heeft Kuiper beweerd, dat de Reformatie de vrijmaking der kunst bewerkte.

We willen daarover volgende week in een slotartikel nog op terugkomen.

A. MIDDELHOEK.

¹⁾ Door een betreurenswaardig verzuim (waarvoor schrijver ons moge excuseren) is deze copie, die onder andere papieren bedolven geraakt is, niet geplaatst toen het behoort. Gelukkig laat ze zich thans nog ook afzonderlijk goed lezen. K. S.

²⁾ Overigens buiten verantwoordelijkheid van de „Federatie".